

Information om de forsikringsmæssige konsekvenser af situationen i Ukraine

For de af vore kunder, der har medarbejdere, aktiver og/eller andre interesser i Ukraine, opstår der helt naturligt både bekymringer og spørgsmål, der relaterer sig til de aktuelle begivenheder og de forholdsregler, der træffes af eksempelvis USA i form af sanktioner rettet mod Rusland.

Fra WTW's side tilbyder vi i dette notat en kort opdatering på de mulige forsikringsmæssige konsekvenser.

Notatet er i sagens natur vejledende og ikke-udtømmende. Forsikringsdækning i en konkret sag vil blive vurderet alene i forhold til de aftalte og gældende forsikringsbetingelser.

Vi opdaterer løbende med relevant nyt indhold. Redaktionen af vedlagte udgave er afsluttet fredag 8. april 2022.

Giver læsningen anledning til spørgsmål eller kommentarer, kan du kontakte din sædvanlige kontaktperson hos WTW.

Notatet indeholder information om otte centrale forsikringsområder:

- Rejse- og udstationeringsforsikring
- Arbejdsskadeforsikring
- Tingskade- og driftstabsforsikring
- Erhvervs- og produktansvar
- FINEX (Direktions- og bestyrelsesansvar (D&O), Employment Practices Liability (EPL), Kriminalitet (Crime) og Professionelt Ansvar (PI))
- Transportforsikring
- Entrepriseforsikring (CAR)
- Cyberforsikring

Rejse og udstationering

I relation til situationen i Ukraine er det væsentligt at vide, at krig og krigslignende handlinger typisk har betydning for dækningen under rejse- og udstationeringsforsikring. Generelt undtager disse forsikringer nemlig skader som følge af krig og krigslignende handlinger – medmindre andet er særligt aftalt.

Evakuering

Eftersom Udenrigsministeriet har opfordret til at forlade og undgå rejser til Ukraine, vil forsikringsdækning

for assistance og evakueringsomkostninger normalvis være 'triggeret' for personer, som har befundet sig i området ved opfordringen. Evakueringsdækning under disse forsikringer vil oftest kræve, at man som rejsende eller udstationeret (expat) handler i tide og i henhold til Udenrigsministeriets opfordring.

Det er WTW's generelle anbefaling, at rejsende og expats til enhver tid følger Udenrigsministeriets vejledning:

[Udenrigsministeriets rejsevejledning for Ukraine](#)

Efter Ruslands invasion af Ukraine 24. februar 2022 er det flere forsikringsselskabers holdning, at rejsende og expats har haft muligheden for at lade sig evakuere.

Hvis man har undladt at lade sig evakuere på nuværende tidspunkt, vil det i praksis betyde, at forsikringsselskabet hverken kan assistere – og ej heller vil dække omkostningerne forbundet hermed. Det vil sige, at hvis man har fulgt Udenrigsministeriets opfordring og ladet sig evakuere rettidigt, vil man typisk have krav på assistance og dækning af omkostninger forbundet med evakueringen.

Hvis man har undladt at følge Udenrigsministeriets vejledning op til eller efter invasionen, vil man normalvis stå ringe i forhold til assistance og erstatning fra forsikringen.

Det er naturligvis en forudsætning for erstatning, at man har evakueringsdækning på sin rejse- eller expat-forsikring.

Andre skader

Forsikringen vil typisk fortsat dække øvrige dækningsberettigede skader, der hverken er direkte eller indirekte relateret til krig og krigslignende handlinger, selvom man bliver i området. Herunder almindelig sygdom og tilskadekomst. Nogle selskaber har en tidsbegrænsning – eksempelvis 1 måned efter krigens udbrud – mens andre ingen tidsbegrænsning har.

Forsikringen kan ligeledes indeholde en total eksklusion af krigszoner – typisk gældende for rejsende, som rejser ind i en allerede gældende krigszone. Se venligst de gældende forsikringsbetingelser for afklaring eller kontakt din forsikringsrådgiver.

Det skal bemærkes, at muligheden for assistance og behandling må forventes at være væsentligt påvirket af situationen.

Arbejdsskadeforsikring

Arbejdsskadeforsikringen dækker personskade, der er en følge af arbejdet eller de forhold, det er foregået under – jævnfør reglerne i arbejdsskadesikringsloven. En skade omfattet af loven kan være både fysisk og psykisk.

Kun medarbejdere, der er ansat til at udføre arbejde i Danmark, er omfattet af loven. Medarbejderen kan dog også være omfattet under en midlertidig udstationering eller på tjenesterejse i Rusland eller Ukraine. Arbejdsskadesikringsloven indeholder alene undtagelse for skader, der opstår som følge af krigshandlinger, hvis Danmark er i krig.

Det vil være Arbejdsmarkedets Erhvervs sikring, der tager stilling til om en given personskade er omfattet af loven (og dermed forsikringen).

Bygnings-, løvsøre- og driftstabsforsikring

Som udgangspunkt undtager bygning-, løvsøre- og driftstabsforsikringen altid skader, der opstår som følge af krig, krigslignende handlinger, neutralitetskrænkelser, borgerkrig, oprør, beslaglæggelse, nationalisering eller revolution. Ordlyden i vilkårene kan variere en smule hos de forskellige forsikringsselskaber, men udfaldet vil være det samme i forhold til situationen, som vi nu ser udspille sig i Ukraine: Skader som følge af krigshandlinger dækkes ikke.

Undtagelsen er som udgangspunkt ufravigelig på grund af forsikringsselskabernes frygt for de potentielle akkumulerede skader og tab, som vil blive anmeldt under policerne som følge af en krig eller krigslignende handlinger. Af samme grund dikterer forsikringsselskabernes interne guidelines og genforsikringsaftaler, at krigsundtagelsen skal finde anvendelse.

Særlige dækningsudvidelser for eksempelvis leverandørdriftstab, forsyningsdriftstab og driftstabstab som følge af hindret adgang til de sikrede adresser vil som udgangspunkt være underlagt samme undtagelse for skader, der sker som følge af krig eller krigslignende handlinger. Ligeledes vil undtagelsen for krig, som vi nu ser det i Ukraine, være at finde under en eventuel udvidelse for terror og i en selvstændig terrorforsikring, da definitionen på krig og terror er forskellig.

Skulle der – i helt særlige tilfælde – være købt en specifik udvidelse relateret til krigsrisikoen, bør denne fremgå meget tydeligt under policens dækningssumme og/eller være formuleret som en særlig klausul i tillæg til de generelle vilkår.

Erhvervs- og produktansvar

Erhvervs- og produktansvarsforsikringen dækker sikredes erstatningsansvar for person- og tingskader. Forsikringen indeholder dog et par undtagelser, der kan være relevant i et tilfælde som den nuværende situation.

Dels indeholder de fleste internationale erhvervs- og produktansvarsforsikringer en generel undtagelse for erstatningsansvar for skader eller tab, der skyldes krig, invasion eller lignende. Det er lidt mere begrænset, hvor ofte en sådan generel undtagelse er indføjet, hvis forsikringen er etableret hos et dansk/nordisk forsikringsselskab.

Det er vigtigt at huske på, at det er en forudsætning for dækning, at man i første omgang er ansvarlig, og det vil være meget usædvanligt, hvis man er erstatningsansvarlig for en skade, der skyldes tilstandene i Rusland og Ukraine. Man kan dog forestille sig, at råvarer, halvfabrikata eller produkter strander eller forsinkes som følge af krigshandlingerne.

Uanset krigshandlinger undtager erhvervs- og produktansvarsforsikringen dog erstatningsansvar for skade eller tab, der skyldes, at produkter eller ydelser forsinkes. Årsagen til forsinkelsen er underordnet.

FINEX (Direktions- og bestyrelsesansvar (D&O), Employment Practices Liability (EPL), Kriminalitet (Crime) og Professionelt Ansvar (PI))

FINEX-gruppen omfatter de ovenfor anførte forsikringstyper. I FINEX-policer er krigs- og terrorundtagelser ikke normal praksis. Omvendt gælder dog for kriminalitetsforsikring (Crime), hvor undtagelsen forekommer. Således undtages her for dækning, tab eller skader forårsaget af terror eller opstået som følge af krig eller krigslignende handlinger.

Reelt er Crime det område inden for FINEX-gruppen, som mest sandsynligt rammes af en krigs- og terrorundtagelse.

FINEX-policer indeholder desuden ofte bestemmelser om sanktionsbegrænsninger og undtagelser. Forsikringsselskabet vil således ikke yde dækning, være ansvarlige for eventuelle krav eller dækning, hvis foretagelse af udbetalinger af erstatning eller kompensation er i strid med sanktioner.

Mange virksomheder vil nu og i den nærmeste fremtid generelt skulle tage stilling til sanktioner i forhold til givent aktivitetsniveau i Ukraine og Rusland. I forhold til D&O-forsikring er spørgsmålet, om et eventuelt D&O-krav som følge af overtrædelse af sanktioner overhovedet er forsikringsbart. Dette kan ikke umiddelbart afgøres.

Transportforsikring

Som udgangspunkt dækker en vareforsikring ikke krig eller krigslignende begivenheder samt miner, torpedoer og lignende. Desuden dækker forsikringen ikke arrest, beslaglæggelse eller anden foranstaltning fra regeringer eller myndigheder. Dette fremgår af de generelle standardbetingelser Udvandede Danske Betingelser paragraf 5 og Institute Cargo Clauses (A) section 6.

De fleste kunder har dog en tilføjelse af særlige krigsforsikringsbetingelser (Krigsforsikringsbetingelser 2010/2018, Institute War Clauses (Cargo, Sendings by Post, Air Cargo). Disse kan potentielt yde en dækning for skade på eller tab af de forsikrede genstande som følge af krig eller krigslignende begivenheder. Dækningen kan dog være meget snæver, idet engelske betingelser ikke yder dækning for vejtransporter, og da en række undtagelser fortsat finder anvendelse – herunder forsinkelse og bortfald eller opgivelse af rejsen ('frustration').

Enkelte kunder kan have tegnet forsikring for landkrig i Europa (vej- og jernbanetransporter). Dog vil Rusland og Ukraine typisk ikke være omfattet af den geografiske definition af Europa.

I kølvandet på Ruslands invasion af Ukraine valgte nogle forsikringsselskaber i markedet helt at opsig krigsforsikringen eller indskrænke den geografisk (typisk undtagelse for Ukraine, område omkring landegrænser til Ukraine samt Sortehavet og det Azovske Hav).

Helt overordnet vil en potentiel forsikringsdækning for fysisk skade på eller tab af forsikrede genstande som følge af krig eller krigslignende begivenheder fortsat kræve, at man formelt har risikoen (forsikringsrådigheden) på skadetidspunktet, samt at man iagttager sin tabsbegrænsningspligt. Sender man varer til eller fra berørte områder, er der risiko for, at forsikringsselskabet ikke anser en skade som en pludselig og ulykkelig hændelse.

Sanction Limitation and Exclusion Clauses findes også på vareforsikringer og kan også have betydning i en vurdering af en skadesag.

Entrepriseforsikring (CAR)

Hvis du som bygherre eller entreprenør er involveret i et byggeri i Ukraine, hvor byggeriet enten er gået i gang eller står umiddelbart over for at gå i gang – hvilken betydning har de aktuelle krigsaktiviteter så for din risiko, og hvordan responderer din entrepriseforsikring herpå?

Er skader som følge af krig en risiko, der skal bæres af bygherre? Eller af entreprenøren? Her er det afgørende, at du læser din kontrakt. I kontraktstandarder som eksempelvis AB18 og FIDIC Yellow Book er krig og invasion en bygherrrisiko. Ikke en entreprenørrisiko.

Hvordan responderer en entrepriseforsikring på skader, der kan henføres til krig, uanset om risikoen er bygherrens eller entreprenørens?

Der eksisterer forskellige standardpolicer og betingelser, når det kommer til entreprisforsikringer. En typisk dansk standardentreprise (eksempelvis Trygs 460-04-betingelser) undtager dækning for skader, der kan henføres til krig. Det samme gør den internationale standard i Munich Re Comprehensive Projekt Insurance (E 347.2.E).

Cyberforsikring

Igennem det seneste stykke tid er ukrainske virksomheder, hjemmesider og myndigheder løbende blevet udsat for cyberangreb af varierende art, hvor den brede konsensus er, at russiske aktører står bag disse angreb. Særligt ukrainske myndigheder, kritisk infrastruktur og banker virker til at være målet i skrivende stund, hvor både DDoS-angreb og angreb med malware er blevet meldt til at foregå i øjeblikket.

Cyberangreb i Ukraine er dog på ingen måde en ny virkelighed. I 2017 blev ukrainske virksomheder udsat for et ransomware-angreb benævnt som 'NotPetya', der sidenhen er blevet betegnet som det dyreste angreb nogensinde. Angrebet, som er blevet forbundet med russiske aktører, spredte sig dog ud over Ukraines grænser, hvor Mærsk blandt andet blev et ufrivilligt offer.

Set i lyset af angrebet i 2017, så er der en risiko for, at vi ser en lignende situation gentage sig nu. Har man som virksomhed lokationer i Ukraine, så bør man overveje, om der er en risiko for, at malware kan sprede sig fra virksomhedens lokationer i Ukraine og ind i resten af virksomhedens netværk, og man bør tage skridt til at undgå at dette sker. Uanset om man har lokationer i Ukraine eller ej, så bør man være ekstra opmærksom for tiden, da det generelt vurderes, at situationen i Ukraine medfører en øget risiko for cyberangreb – også for virksomheder, der ingen aktiviteter har i Ukraine.

Har man som virksomhed en cyberforsikring, så bør man være opmærksom på, at den som udgangspunkt er forsynet med en eksklusion mod krig.

Ordlyden af disse krigseksklusioner varierer fra selskab til selskab, men kendetegnende for de fleste er, at de som oftest undtager alle tab eller krav, der opstår som følge af krigshandlinger, uanset om krig er erklæret eller ej – herunder invasioner og krigslignende handlinger. Set i lyset af de nuværende hændelser, så vil eksklusionen af denne årsag blive uhyre relevant for de virksomheder, der har købt en cyberforsikring – og i særdeleshed for de virksomheder, der har aktiviteter i Ukraine.

Grundet den tætte forbindelse imellem NotPetya-angrebet i 2017 og Ruslands annektering af Krim-halvøen, så har forsikringsbranchen drøftet intenst, om hvorvidt en krigseksklusion ville finde anvendelse i forhold til det pågældende angreb og de tab, som virksomheder måtte lide. Meningerne er delte, og i sidste ende vil det bero på en domstolsprøvelse. Rusland har kategorisk benægtet at stå bag angrebet, men både den amerikanske og engelske regering har bebrejdet Rusland for angrebet.

Der er ingen tvivl om, at forsikringsselskaber grundigt vil overveje, om krigseksklusionen finder anvendelse, hvis en virksomhed i den nærmeste fremtid rammes af et cyberangreb, som potentielt kan have forbindelse til Ruslands invasion af Ukraine. Det er dog ikke givet på forhånd, at undtagelsen kan anvendes, da flere forhold skal overvejes i den forbindelse – herunder sammenhængen imellem angrebet, der rammer virksomheden, og hændelserne i Ukraine.

Af samme årsag er der desværre ikke noget let svar på, hvordan man står stillet i ovennævnte situation. I sidste ende vil det være op til forsikringsselskaberne at vurdere, om de mener, at undtagelsen skal anvendes (og dokumentere, hvorfor den kan), ligesom sådanne afvisninger af dækning kan blive ført til videre domstolens afgørelse, hvis berørte forsikringskunder ønsker at prøve den beslutning ved de danske domstole.

For kunder, der har dækning for betaling af løsepenge ved ransomware-angreb, er det ligeledes vigtigt at bemærke, at der er varslet hårde sanktioner mod Rusland – herunder individer i Rusland.

I alle cyberforsikringer er der en undtagelse, der hindrer dækning, i det omfang, at udbetaling af en given erstatning vil medføre, at forsikringsselskabet direkte eller indirekte bryder med sådanne sanktioner. Det er før set, at USA eksempelvis har pålagt sanktioner målrettet russiske organisationer og personer mistænkt for at stå bag cyberangreb for at hindre blandt andet betalingen af løsesum. Der er af denne årsag en risiko for, at forsikringsselskabet med henvisning til denne undtagelse, kan afvise at skadeløsholde en kunde, som ønsker at betale løsesummen, hvis de rammes af et ransomware-angreb.